

ผู้หญิงกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่อง จันทาคาด คำกาพย์
Woman with the use of Good Governance in ChanthakhadKamKaap
Literature of Southern Thailand

ภูริณัฐ พฤกษ์เนรมิตร^{1*} และพัชลินจ์ จินนุ่น²
Purinat Phruekneramit^{1*} and Phatchalin Jeenoon²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² ผศ.ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Master of Arts degree, Department of Thai language, Faculty of Humanities and Social Science, Thaksin University, Songkhla, 90000

² Assist. Prof., Department of Thai language, Faculty of Humanities and Social Science, Thaksin University, Songkhla, 90000

* Corresponding author, E-mail: hanma_bagi@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้หญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทประโลมโลก เรื่อง จันทาคาด คำกาพย์ เพื่อแสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีมุมมองเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของสตรีเพศอย่างชัดเจน ปรากฏในเรื่องจันทาคาด คำกาพย์ ที่แสดงให้เห็นการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองบ้านเมืองที่ไม่ด้อยไปกว่าเพศชาย โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงเอกสาร นำข้อมูลที่ได้มานำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้หญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่อง จันทาคาด คำกาพย์ 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้หลักคุณธรรมส่วนบุคคล ได้แก่ การไม่โอนอ่อนให้คนชั่ว และการให้อภัยแม้แต่ศัตรู การใช้หลักบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การบริหารจัดการสมาชิกในครอบครัว และการบริหารจัดการบ้านเมือง และ การใช้หลักนิติธรรมในการปกครองบ้านเมือง ได้แก่ การให้สิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประเด็นสาธารณะ และการให้ความคุ้มครองพลเมือง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้หญิง ใน จันทาคาด คำกาพย์ เป็นการแสดงวิสัยทัศน์ “ความเป็นหญิง” ในสังคมภาคใต้อย่างชัดเจน แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมในเรื่องเพศของชาวดัต และเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้หญิงในสังคมด้วย

คำสำคัญ : ผู้หญิง, หลักธรรมาภิบาล, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

Abstract

This article aims to study use of good governance of woman from ChanthakhadKamKaap flok comedy literature of Southern Thailand to show literature of Southern have clearly view about use of good governance of female sex appear in ChanthakhadKamKaap to shows use of good governance in governing the country that isn't inferior male sex by document

analysis and take the data to shows in form of descriptive analyzing. The result revealed the use of good governance of woman from ChanthakhadKamKaap literature of Southern Thailand have 3 categories namely the use of personal moral principles, don't allow with bad man and forgiveness even enemy, the use of human resource management, family management and city management, the use of rule of law in city government, give liberty and rights for citizens have a part in decision the public issues and protective citizens. The use of good governance of woman from ChanthakhadKamKaap is shows clearly vision "Feminine" in Southern Thailand society about Southerner' gender equality and that is value creation for woman in social.

Keywords : woman, Good Governance, Literature of Southern Thailand

บทนำ

วรรณกรรมท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับชุมชนภาคใต้อย่างยาวนาน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมจึงเป็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชนด้วยเช่นกัน ในแง่ของบทบาทของวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นเสมือนสิ่งที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของชุมชนและวรรณกรรมเข้าด้วยกัน ดังเช่น พิเชฐ แสงทอง (2561) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของวรรณกรรมท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลาไว้ว่า “บทบาทสำคัญประการหนึ่งคือการร้อยรัดและสร้างพลังให้แก่ชุมชนโดยเฉพาะช่วงทศวรรษ 2530 ที่ปรากฏให้เห็น การใช้วรรณกรรมทั้งในการเสพเพื่อความบันเทิง การสร้างเพื่อจดจรรเรื่องราว การสร้างเพื่อสั่งสอน และสืบทอดอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนและเครือญาติ... ในอีกบทบาทหนึ่ง วรรณกรรมยังเป็นเป้าหมายของการเสพทั้งโดยการฟังและอ่าน ซึ่งพลังของวรรณกรรมจะส่งผลไปถึงผู้ฟังและผู้อ่าน ให้มีพฤติกรรมและมโนทัศน์ต่อสังคมและโลกบางอย่างที่วรรณกรรมต้องการจะสื่อ” ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นเสมือนเบ้าหลอมของชุมชนในแง่หนึ่งด้วยเช่นกัน ทั้งในด้านภาษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ชุมชน รวมถึงเพศในเชิงบทบาทหน้าที่ด้วยเช่นกัน

ผู้ศึกษาพบว่าวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มักแสดงโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับเพศหญิงคล้ายคลึงกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง คือ เป็นหญิงที่มีคุณสมบัติทางกายดี คือรูปร่างสวยงาม อิริยาบถต่าง ๆ ทั้งในขณะเดิน นอน หรือนั่ง มีคุณสมบัติทางวาจาดี คือพูดจาไพเราะอ่อนหวาน และมีคุณสมบัติทางใจดี เช่น มีความเพียร ใจบุญสุนทานและกตัญญู (พัชลินจ์ จินนุ่น, 2560) ซึ่งความเชื่อดังกล่าวสัมพันธ์กับความคิดความเชื่อในพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม มีวรรณกรรมอยู่เรื่องหนึ่ง คือเรื่อง จันทาคาด คำกาพย์ ที่มีเค้าเรื่องมาจาก จันทาคารชาดกในปัญญาสชาดก ได้แสดงภาพของผู้หญิงในแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากโลกทัศน์ของชาวใต้และคนทั่วไป “ความเป็นหญิง” ของผู้หญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง จันทาคาด คำกาพย์ ถูกแสดงออกผ่านการเป็นหญิงที่กล้าหาญ ฉลาดหลักแหลม แกร่งกล้าสามารถ ใจนักเลง เปิดกว้างในเรื่องเพศ อีกทั้งยังสามารถเป็นกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองที่ดีอีกด้วย โดยการแสดงพฤติกรรมและบทบาทจะสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลด้วย จึงทำให้ ผู้ศึกษามีความสนใจจะศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้

การให้นิยามความหมายของหลักธรรมาภิบาลนั้นมีหลากหลาย แต่พอจะสรุปความได้ว่า หลักธรรมาภิบาลคือ หลักที่ใช้ในการปกครองบ้านเมืองที่ดี แสดงถึงนัยของความเป็นธรรมทั้งในเชิงความคิดและการกระทำ

ของคนที่สามารถสื่อถึงกันและเข้าใจกันได้ เน้นให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งที่ผ่านมา ได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ศึกษากันอย่างแพร่หลายในทางสังคมศาสตร์ ในแง่ของการจัดการองค์กรทั้งของภาครัฐและเอกชน ดังเช่น ศรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์ (2547) ได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน หรือ รินทร์ลภัส เลิศศรีชัย (2561) ได้ศึกษา การบริหารงานของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี ตามหลักธรรมาภิบาล และเรื่องอื่น ๆ อีกมาก แต่ในแง่ของการศึกษาวรรณกรรมยังมีอยู่น้อยมาก พบเพียง วทัญญู ขลิบเงิน (2550) ที่ศึกษา การวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลในวรรณกรรมเรื่องสี่แผ่นดิน จึงนับได้ว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องที่น่าสนใจและยังไม่มีผู้ใดนำไปศึกษา ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้หญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่อง จันทาคาด คำกาพย์ ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาหลักธรรมาภิบาลของผู้หญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่อง จันทาคาด คำกาพย์ พบว่ามีการใช้หลักธรรมาภิบาล 3 หลัก คือ การใช้หลักคุณธรรมส่วนบุคคล การใช้หลักบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ การใช้หลักนิติธรรมในการปกครองบ้านเมือง ผ่านตัวละครนางพรหมจารี และนางรัตนรังสี ซึ่งสามารถแบ่งตามหัวข้อได้ดังนี้

1. ผู้หญิงกับการใช้หลักคุณธรรมส่วนบุคคล

เรื่องจันทาคาด คำกาพย์ กล่าวถึงการใช้หลักคุณธรรมส่วนบุคคลที่เป็นฐานการพัฒนาบ้านเมือง นำพาบ้านเมืองให้สงบสุข โดยในหัวข้อนี้สอดคล้องกับหลักคุณธรรมในหลักธรรมาภิบาล ที่ว่าด้วยการยึดมั่นและประพฤติในความถูกต้องดีงามเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ดังนี้

1.1 การไม่โอนอ่อนให้คนชั่ว ในส่วนนี้จะขอยกนางพรหมจารีมาอธิบาย แม้ว่านางจะเป็นชายาที่มีความแกร่งกล้าสามารถไม่แพ้ชายใด อีกทั้งยังมีสติปัญญาที่เฉียบแหลม แต่นิสัยอย่างหนึ่งที่น่ากลัวของนางคือความโมโหโกรธา และอาฆาตแค้นต่อความ ชั่วร้าย เห็นได้จากตอนที่นางถูก สู้ทัศนจักร อุปราชแห่งเมืองอนุกรม จับลอยแพไปเพราะไม่ยอมให้สามีประพฤติผิด ไปคิดแต่งกับหญิงอีกคน ในตอนท้าย หลังจากสู้ทัศนจักรถูกจับตัวได้ นางจึงเข้าไปพูดว่า “นางว่าอุปราช คนอุบาทว์ใช้พระยา หน้าด้านเจรจา ช่างเอาหน้าไว้ที่ไหน ทำแค้นเราไม่น้อย ใส่แพลอยจากเวียงชัย จะรับนางชาวไร่ เข้ามาเป็นมเหสี (ชวน เพชรแก้ว, 2548) และให้ล้างเท้านางกษัตริย์แสนคน จนสู้ทัศนจักรออกแตกตาย เช่นเดียวกันกับพระยาภาวินที่จะเอานางพรหมจารีเป็นเมียทั้ง ๆ ที่รู้ว่านางเป็นชายาของจันทาคาด นางจึงพูดกับพระยาภาวินว่า “เราไม่มัวเมาตมหา เหมือนหนึ่งพระยา ภาวินอันเป็นคนหลง เรามีผิวแล้วโดยจง ควรหรือพระองค์ จะลามจะลวนกามา ทำผิดด้วยกิจพระยา จะตจจตุรา อบายภูมิทั้งสิ้น” (ชวน เพชรแก้ว, 2548) และท้ายที่สุดเมื่อพระยาภาวินรบแพ้ก็ต้องถูกลงโทษให้ล้างเท้านางกษัตริย์แสนคน

1.2 การให้อภัยแม้แต่ศัตรู ในประการนี้สืบมาจากประการที่แล้ว กล่าวคือ เป็นเรื่องระหว่างพระยาภาวินและนางพรหมจารี ที่แม้จะรบพุ่งกันจนได้รับผลแพ้ชนะแล้ว นางพรหมจารีจับพระยาภาวินเข้ามา

และให้เลือกระหว่างความตายกับยอมตักน้ำล้างตีนหญิง ในท้ายที่สุดพระยาภาวีนยอมทิ้งศักดิ์ศรีความเป็นชาย แล้วทำตามที่นางพรหมจารีสั่ง เมื่อเสร็จกิจแล้ว นางพรหมจารีจึงกล่าวว่า “เฝ้าอรเทวี นางพรหมจารีจึงมีวาจา ดูราบพิตร ทำผิดกษัตรา จึงต้องทรมาน เพราะวาจากรรม เราจักพรรณนา จงพระราชา ฟังแล้วเร่งจำ อย่าได้ทำผิด ทศพิธราชธรรม จะเป็นบาปกรรม ติดตามอาตมา” (ชวน เพชรแก้ว, 2548) แล้วจึงปล่อยตัวพระยาภาวีน ให้กลับเมืองไปโดยไม่มีกั ตัดใจอะไร ในส่วนนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความใจกว้างของนางพรหมจารี ที่ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนางมั่นใจในฝีมือการรบของตนเอง และอีกส่วนคือการปล่อยวางความคับแค้นลงได้ ให้อภัยแม้กับคนที่จะฆ่าตน เพราะเห็นว่าพระยาภาวีนสามารถกลับตัวได้

จะเห็นได้ว่า คุณธรรมของผู้หญิงที่ปรากฏในจินตภาค คำกาศ์นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นหลักคุณธรรม ที่เป็นฐานในการพัฒนาบ้านเมืองในเวลาต่อมา ไม่หลงมัวเมาอยู่ในกามารมณ์และไฟแห่งความโกรธแค้น ยอมละวางและให้อภัยแม้กับคนที่ไม่สมควรได้รับ เป็นความมั่งคั่งแห่งชีวิตที่เป็นแบบอย่างให้ได้ยึดมั่นยึดถือ แก่ครอบครัว คนในสังคม ตลอดจนราษฎรของนาง

2. ผู้หญิงกับการใช้หลักบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

การบริหารงานบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ผู้นำจะต้องเข้าใจถึงกระบวนการ อย่างถ่องแท้เสียก่อน จึงจะสามารถจัดการคัดเลือกบุคคล จัดวางตำแหน่ง และควบคุมการทำงานให้มี ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล 2 ข้อ นั่นคือ หลักความรับผิดชอบ ที่ว่าด้วยการประพฤติปฏิบัติ ตนตามหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ และหลักความคุ้มค่า ที่ว่าด้วยการบริหารจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งในจินตภาค คำกาศ์ ปรากฏการจัดการทรัพยากรโดยผู้หญิง ดังนี้

2.1 การมีหลักในการบริหารจัดการสมาชิกในครอบครัว ในตอนนี้จะกล่าวถึงนางพรหมจารี มเหสี ของจินตภาค ผู้ซึ่งนอกจากจะมีวิชาแกร่งกล้าสามารถ สู้รบตบมือกับชายชาติตรีได้อย่างทัดเทียมแล้ว ยังเป็น ผู้จัดการธุระงานภายในบ้านด้วยความโปร่งใสและยุติธรรมอีกด้วย กล่าวคือ นางเป็นผู้จัดการเรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างมเหสี คือ นางเทวีสังคา อัครมเหสี และนางอุดมธานี เมื่อจินตภาคพานางอุดมธานีมา นางพรหมจารี ก็จัดแจง แต่งของให้ หลังจากนั้น “แล้วจึงพานางนาฏ มาปราสาทเฝ้าเทวี พระอัครมเหสี นางเทวีสังคา” (ชวน เพชรแก้ว, 2548) ซึ่งจากข้อความนี้เป็นการบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างนางทั้ง 3 ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ นางเทวีสังคาเป็นคู่ทุกข์คู่ยากของจินตภาคมานาน จึงเป็นอัครมเหสี นางพรหมจารีนั้นมาหลัง เหตุการณ์ที่จินตภาคไปรบและร่วมศึกสงครามกันมา ส่วนนางอุดมเทวีมาทีหลังสุด จึงต้องเข้าไปทำความ เคารพมเหสีทั้งสองตามประเพณีที่ซึ่งดำเนินไปด้วยการจัดการของนางพรหมจารี และเมื่อเสร็จเรื่องนาง พรหมจารีก็ “พาเทวีมาสู่ปราสาท พระสนมสองพันนาง ให้พิทักษ์อยู่รักษา” (ชวน เพชรแก้ว, 2548) ด้วย ความสามารถในการจัดการของนางพรหมจารีนี้เอง ทำให้มเหสีทั้ง 3 คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2.2 การมีหลักในการบริหารจัดการบ้านเมือง กล่าวได้ว่า นางพรหมจารีเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้าน การเมืองการปกครองซึ่งได้รู้เรียนมาจากนางสุริเยะโยธา แม่หม้ายผู้ครองกรุงปัญจาพระบุนี ทำให้นางนั้นมึ ความรู้ความสามารถในด้านการจัดการบ้านเมืองอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม สังเกตได้จากในตอนที่พระยาภาวีน กำลังจะยกทัพมาโจมตีนางพรหมจารีก็ได้ “เสนารับสั่ง แต่งตราล้าลัง ออกไปกวาดต้อน บ้านนอกบ้านนา หาหาบหาคอน บ้านป่าเมืองดอน ขับต้อนเข้ามา” (ชวน เพชรแก้ว, 2548) และนอกจากนี้ก็ยัง “เกณฑ์นาง

กษัตริ์ แสนหนึ่งให้หัด ร่ำเรียนวิชา ในศิลปะศาสตร์ ชำนาญศาสตร์ เวทมนตร์คาถา แก่ลัวกล้ออยู่คง” (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้หญิงในจังหวัดคาต คำกาพย์ นับว่ามีความน่าสนใจยิ่ง ผู้แต่งพยายามที่จะสร้างภาพของผู้หญิงที่มีความสามารถ และต่อสู้กับอำนาจของผู้ชายได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับการปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการคัดเลือกเอาบรรดานางกษัตริ์ทั้งหลายมารวมรบ ซึ่งผิดไปจากธรรมเนียมสงครามที่ไม่ให้ผู้หญิงเข้าร่วม โลกทัศน์เรื่องผู้หญิงในเรื่องจึงมีความแตกต่างจากโลกทัศน์เรื่องผู้หญิงของสังคมทั่วไป

3. ผู้หญิงกับการใช้หลักนิติธรรมในการปกครองบ้านเมือง

ในหัวข้อนี้ เป็นการรวมเอาหลักธรรมาภิบาล 3 ข้อ นั่นคือ หลักนิติธรรม คือการปกครองภายใต้กฎหมายหรือกฎหมาย โดยไม่ตัดสินใจทำตามอำเภอใจ หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งพูดถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงสามารถตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสได้ มิใช่การกระทำโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น และยังสร้างความไว้วางใจกันได้อีกด้วย โดยมุมมองในการบริหารจัดการบ้านเมืองของผู้หญิงที่ปรากฏในจังหวัดคาต คำกาพย์ มีดังนี้

3.1 การให้สิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประเด็นสาธารณะ การปกครองที่ดี ประชาชนผู้เป็นพลเมืองของรัฐ ควรมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาสาธารณะอันเป็นปัญหาร่วมของรัฐ และประชาชน การให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการปกครองเช่นกัน (วนัส ปิยะกุลชัยเดช, 2562) ซึ่งในเรื่องจังหวัดคาต คำกาพย์ ได้มีปรากฏเรื่องดังกล่าว ในตอนที่จังหวัดคาตเข้าไปในเมืองของท้าวพุทธโฆษา ฝ่ายท้าวพุทธโฆษาไม่รู้ว่าจังหวัดคาตเป็นใครจึงคิดจะประหารเสีย แต่นางรัตนรังสี ผู้เป็นมเหสีเห็นว่าเรื่องนี้ไม่สมควรที่จะเป็นการตัดสินใจของกษัตริ์ผู้กำลังโกรธาแต่เพียงผู้เดียว จึงเรียกหาโหราจารย์เข้ามาร่วมทำนายเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ในความว่า “นางรัตนรังสี เห็นพระภูมิ ทรงพระโกรธ นางจึงทูลทัก ชัดพระบัญชา ไม่ให้โกรธา ฟังคำมนตรี คู่มุขมนตรี จะมาหวนหัน ผิดประเวณี มีโหรไว้ยี่ที่ในบุรี ฟังแต่มนตรี ผิดท่วงดังไป” (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

การกระทำของนางรัตนรังสีแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ พลเมืองผู้อาศัยร่วมกันในรัฐ เพราะนางไม่ฟังเพียงคำของเหล่าอำมาตย์ที่มากราบทูลท้าวพุทธโฆษาเท่านั้น หากแต่เห็นถึงความเท่าเทียมกันของการตัดสินใจปัญหา จึงมีการเตือนสติของสามีไม่ให้อำนาจตัดสินใจ ซึ่งภายหลังจากโหราจารย์ได้ทำนายแล้วว่าจังหวัดคาตนี้จะเป็นผู้ช่วยเมืองให้รอดพ้นจากภัยอันตราย ท้าวพุทธโฆษาถึงกับ “ตกตะลึงไป มิได้ตรัสต่อข้อหนึ่งขอไร พระองค์มิได้ ตรัสจันรรจา” (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

3.2 การให้ความคุ้มครองพลเมือง ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐที่อยู่ในกฎหมายเดียวกัน ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐ (วนัส ปิยะกุลชัยเดช, 2562) โดยในเรื่อง จังหวัดคาต คำกาพย์ นางพรหมจรรย์ผู้เป็นกษัตริ์รับรู้ว่า พระยาภาวีนกำลังนำทัพมาทำสงคราม นางจึงเร่งกวาดต้อนชาวบ้านให้เข้ามาอยู่ในเมืองเสีย ดังความว่า “ราชชุตไปแล้ว จึงนางนวลแก้ว เจ้าไม่ไว้ใจ รู้ว่าบุรี จะมีเหตุภัย จะเกิดศึกใหญ่ เทียงแท้แลเนา ให้เร่งขับต้อน บ้านป่าเมืองดอน กวาดต้อนเข้ามา หัวเมืองน้อยใหญ่ อย่าให้อยู่ช้ำ ขับไล่เข้ามา ไวโนนคร” (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

นางพรหมจารีแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะปกป้องอาณาประชาราษฎร์ของตนให้ปลอดภัยจากภาวะสงครามออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน แม้ว่าส่วนหนึ่งของการกระทำนี้จะเป็นกลยุทธ์การศึกษาที่หมายป้องกันไม่ให้ข้าศึกได้เสียดินแดนและเข้าไพร่ไปครอบครอง รวมถึงเป็นการรวบรวมกองกำลังเพื่อมาปกป้องเมืองของตนเช่นกัน แต่การปกป้องพลเมืองให้มีชีวิตอย่างผาสุกก็เป็นส่วนหนึ่งของการปกครองบ้านเมืองที่ดีเช่นกัน

แม้การกล่าวชื่นชมนางพรหมจารีต่อการกระทำให้เหตุการณ์นี้ออกจะดูเป็นการชื่นชมอย่างออกหน้าไป หากแต่เมื่อมองไปยังกษัตริย์อีกองค์ในภาวะสงครามเดียวกัน นั่นคือ พระยานันทกักราช บิดาของสุทนต์จักร อุปราชแห่งเมืองอนุกรม เราจะเห็นถึงการแสดงออกถึง “น้ำใจ” ที่มีต่ออาณาประชาราษฎร์ที่เป็นพลเมืองที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ในความว่า “สั่งให้ไปกวาดต้อน ราษฎรนั้นเข้ามา ไว้ในพระพารา พร้อมกับไว้ในบุรีเมืองเหนือแลเมืองใต้ ทั้งเชิญใจแลผู้ดี แต่ยายปารีสุทธิ อย่าให้เฒ่านั้นเข้ามา ทั้งลูกเขยยายเฒ่า อย่าให้เข้าในพารา ขับต้อนแต่ประชา ให้เข้ามาทุกหัวเมือง” (ชวน เพชรแก้ว, 2548) จะเห็นว่า พระยานันทกักราชและบุตรไม่นับยายปารีสุทธิเป็นพลเมืองด้วยเหตุอันไม่สมควรยิ่ง นั่นคือ ยายปารีสุทธิไม่ยอมยกบุตรสาวของตนให้สุทนต์จักรไปเป็นมเหสี แสดงให้เห็นการใช้อำนาจของผู้ปกครองในทางที่ไม่ชอบ และบกร่องต่อหน้าของผู้ปกครองรัฐอย่างชัดเจน

จะเห็นว่าในด้านการปกครองบ้านเมืองของผู้หญิงในเรื่องจันทาคัด คำกาศพณ์นั้น นอกจากใช้อำนาจการปกครองได้อย่างเหมาะสมไม่แพ้เพศชายแล้ว ในบางการตัดสินใจยังแสดงให้เห็นถึงความ “เหนือกว่า” ในด้านมุมมองและทัศนคติระหว่างผู้ปกครองและพลเมืองได้การปกครองอีกด้วย ยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงโลกทัศน์ความเป็นหญิงแกร่ง/แกร่งในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่มีความโดดเด่นอย่างยิ่ง

อภิปรายผล

จากการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้หญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่อง จันทาคัด คำกาศพณ์ พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาล 3 หลัก คือ การใช้หลักคุณธรรมส่วนบุคคล การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ การใช้หลักนิติธรรมในการปกครองบ้านเมือง หลักธรรมาภิบาลที่ปรากฏใช้ในวรรณกรรมเรื่องจันทาคัด คำกาศพณ์ นี้เป็นผลที่เกี่ยวข้องร้อยท้อยกันมานับตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว แล้วเคลื่อนเข้าสู่ระดับสังคม ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองที่มีประสิทธิภาพนั้น เป็นผลมาจากพฤติกรรมส่วนตัวที่ดีนับตั้งแต่การมีคุณธรรมจริยธรรมส่วนตน ความรู้ความเข้าใจที่สามารถที่ได้จากการศึกษาร่ำเรียน ไปใช้ในการจัดการภายในครอบครัว นำไปสู่การจัดการในการปกครองบ้านเมือง อันเป็นคุณสมบัติที่ครบถ้วนพียงมีในฐานะของมนุษย์ คนหนึ่ง โดยปราศจากสิ่งของหรือพรวิเศษใด ๆ ทั้งสิ้น หากไม่นับถึงการต่อสู้ที่ใช้เวทมนตร์คาถาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแล้ว ก็นับว่าตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องนี้มีความใกล้เคียงกับวรรณกรรมสมัยนิยมเป็นอย่างมาก เพราะเรื่องราวต่าง ๆ ที่ร้อยเรียงมานั้นมีเอกภาพและมีความสมจริงอยู่น้อย

การที่ผู้แต่งสร้างตัวละครหญิงที่มีความแกร่งกล้าสามารถทัดเทียมผู้ชายนี้ อาจต้องการจะชี้ให้ผู้อ่านตระหนักถึงความเสมอภาคและทัดเทียมกันในเรื่องเพศ ซึ่งจะแตกต่างกับวรรณกรรมท้องถิ่นหรือวรรณคดีหลายเล่มที่พยายามตอกย้ำความอ่อนแอและการตกอยู่ภายใต้มาตรฐานทางสังคมที่พยายามกดขี่เพศหญิงให้ต้องอ่อนวอนขอความช่วยเหลือจากเพศชายอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เรื่องนี้ แสดงให้เห็นคุณค่า

และความสามารถของผู้หญิงในสังคม มายาภาพที่โจมตีเพศหญิงว่ามีความอ่อนแอทางจิตใจ สะเทือนอารมณ์ได้ง่ายนั้นถูกกดทับด้วยภาพของผู้ชายที่เลือกจะละทิ้งศักดิ์ศรีในชีวิตและยอมล้างเท้าให้ผู้หญิง เหล่ากษัตริย์ต่างให้เกียรติเพศหญิง แม้จะมีบ้างที่มีการแก่งัดจับเนื้อตัวอีกฝ่าย แต่ก็เป็นไปตามขนบนิยมของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่มักสอดแทรกความทะเลาะตึงตังเพื่อสร้างอารมณ์ขันแก่ผู้อ่าน มิได้เป็นการล่วงประเวณีแต่อย่างใด จึงคล้ายการบอกให้รู้ว่าการให้ความเท่าเทียมในเรื่องเพศทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ในฐานะชาวบ้านหรือกษัตริย์ เป็นสิ่งที่จะนำพาความเจริญมาให้แก่ชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาผู้หญิงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องจันทาคาด คำกาพย์ ยังคงมีแง่มุมอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกไม่น้อย ดังเช่นการศึกษาเรื่องสิทธิของผู้หญิงในการแสดงออก เรื่องความคาดหวังกับรัฐที่มีต่อนักปกครองหญิง รวมไปถึงการศึกษาเรื่องลัทธิ ความเชื่อ ศาสนา ที่มีต่อผู้หญิงที่ปกครองบ้านเมืองก็มีความน่าสนใจเช่นกัน
2. วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่แสดงออกถึงคุณค่าของผู้หญิงยังมีอีกหลายเรื่อง การศึกษาความเป็นชายและหญิงที่ถูกจัดแบ่ง เขียน และสร้างสังคมปิตาธิปไตยทั้งในภาพรวมและเฉพาะเรื่องเป็นสิ่งที่ควรศึกษาต่อไป
3. โลกทัศน์ที่มีต่อเพศชายและหญิงในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มักถูกเชื่อมโยงด้วยเรื่องกรรมการศึกษาเรื่องกรรมกับโลกทัศน์ของคนใต้ก็เป็นอีกเรื่องที่น่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชวน เพชรแก้ว. (2548). วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัตสร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พัชลินิจ จินนุณ. (2560). คุณสมบัติของ “หญิงดี” ใน สุภาษิตสอนหญิงภาคใต้ที่สัมพันธ์กับความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนา. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา. 9(17), 161-173.
- พิเชษฐ แสงทอง. (2561). วรรณกรรมท้องถิ่นกับประโยชน์ใช้สอย. (บทบรรณาธิการ). วารสารรัฐสมิแล. 39(2), 5-6.
- รินทร์ลภัส เลิศศรีชัย. (2561). การบริหารงานของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชาจังหวัดชลบุรีตามหลักธรรมาภิบาล. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 2(2), 67-73.
- วาทัญญู ขลิบเงิน. (2550). การวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลในวรรณกรรมเรื่อง สี่แผ่นดิน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วนัส ปิยะกุลชัยเดช. (2562). เอกสารการสอนประจำชุดวิชา 83203 ประชาธิปไตยและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย หน่วยที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/%e0%b8%ab%e0%b8%99%e0%b9%88%e0%b8%a7%e0%b8%a2%e0%b8%97%e0%b8%b5%e0%b9%88%202%20.pdf>

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

ศรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์. (2547). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง
ลำพูน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.